

Türk Sinemasında Muhasebe Mesleğinin Sunumu

Representation of Accounting Profession in Turkish Cinema

Arif GÜMÜŞ*
Özge ÖZKAN**

ÖZ

Sanat, insanların duygularını etkilemeye yönelik yapılan çalışmaların tamamını kapsamaktadır. Müzik, edebiyat, resim, heykel gibi sinema da bir sanat dalıdır. Sinema, sanat dallarının içerisinde sanayi devrimi ile girmiştir. Popüler kültürün en görünür unsurlarından olan sinema, toplumsal değerleri yansıtırken, yaşadığı döneme ait sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel koşulları sinemaya aktarır. Senarist, yapımcı ve yönetmenin bakış açısını kurgusal olarak yansıtan sinema, izleyicinin kendisini filmle özdeşleştirmesini, işlenen konuyu gerçek hayatmış gibi algılamasını sağlayan güçlü bir eserdir. Türk sinemasında farklı meslek grupları bazen iyi bazen de kötü özellikleri ile sunulmuştur.

Bu çalışmada muhasebe mesleğinin Türk sinemasındaki sunumu araştırılmıştır. Çalışmada on beş film belirlenmiş ve iki araştırmacı tarafından bu filmler ayrı ayrı izlenmiştir. Araştırmacılar filmlerde beş etik davranış: doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik, gizlilik, mesleki davranış; on kişilik özelliği: dışa dönük, içe dönük, eleştirel, sempatik, disiplinli, dağınık, endişeli, sakin, yenilikçi, geleneksel kişilik özelliklerini araştırmıştır. Elde edilen bilgiler iki araştırmacı tarafından karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Muhasebeciler; genel olarak dışa dönük, eleştirel, doğruluk ve mesleki yeterliliğe sahiptir; bazen doğruluk ve dürüstlükten ayrılmazken bazen de muhasebecilerin bu davranışları göz ardı edebildikleri gözlemlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Muhasebe Mesleği, Etik İlkeler, Kişilik Özellikleri

ABSTRACT

Art encompasses all of the work done to influence people's emotions. Cinema is a branch of art just like music, literature, painting and sculpture. Cinema entered the branches of art with the industrial revolution. Cinema, one of the most visible elements of popular culture, while reflecting social values, transfers the social, political, economic and cultural conditions of the period to the screen. The cinema, which reflects the point of view of the screenwriter, producer and director, is a powerful work that allows the audience to identify themselves with the film and to perceive the subject as real life. In Turkish cinema, different professions are presented with sometimes good and sometimes bad features.

In this study, the presentation of the representation of the accounting profession in Turkish cinema was investigated. Fifteen films were determined in the study and these films were watched separately by two researchers. Researchers include five ethical behaviors in movies; truth and honesty, Objectivity, Professional Competence, Confidentiality, Professional Conduct and ten personality traits; Extroverted, Introverted, Critical, Sympathetic, Disciplined, Messy, Worried, Calm, Innovative, Traditional. The obtained information was evaluated and compared by two researchers. The obtained information was evaluated and compared by two researchers. Accountants are generally extroverted, critical, have integrity and professional competence; however, it has been observed that sometimes they are inseparable from truthfulness and honesty, and sometimes they can ignore this behavior.

KEYWORDS

Accounting Profession, Ethical Principles, Personality Traits

Makale Geliş Tarihi / Submission Date	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance
11.11.2022	29.11.2022
Atf	Gümüş, A. ve Özkan, Ö. (2022). Türk Sinemasında Muhasebe Mesleğinin Sunumu. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 25 (2), 793-808.

* Öğr. Gör. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Doğanşehir Vahap Küçük MYO, arif.gumus@ozal.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4865-0892

** Öğr. Gör. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Kale Turizm ve Otel İşletmeciliği MYO, ozge.ozkan@ozal.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9047-8627

GİRİŞ

Muhasebe mesleğinin tam olarak ne zaman ve nerede başladığı bilinmemekle birlikte bu mesleğin ticarete mübadelenin başladığı dönemlere kadar uzandığı bilinmektedir (Can, 2008: 1). Muhasebe mesleği çalışanları, ülkemizde profesyonel olan ve profesyonel olmayan meslek mensupları olarak çalışmalarına devam etmektedir. Profesyonel meslek mensupları: serbest muhasebeci, mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerden oluşurken; profesyonel olmayan meslek mensupları ise kamu ve özel sektörde istihdam edilen daha çok ön muhasebe bilgisine sahip kişilerden oluşmaktadır. Bunun yanında profesyonel meslek mensupları özel sektörde de istihdam edilmektedir (Yılmaz vd., 2008: 17). Kamu yararı gözeterek hareket etmesi beklenen muhasebe meslek mensuplarının ekonomi piyasasına etkisi, milyonlarca dolar değerinde olduğundan, bu çalışanların etik kurallar çerçevesinde davranmaları beklenmektedir. Muhasebenin ekonomik sistem içerisindeki işlevi, mesleğin yüksek etik standartlar algısı yaratmasına bağlı olmakla birlikte finansal piyasalarda ve raporlamalarda yaşanan skandallar nedeniyle daha çok vurgulanmaktadır. Her disiplin güçlü ahlaki değerlere ihtiyaç duyar. Ve her meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğinde de meslek etiği önem arz etmektedir. İşletmelerin finansal işlemlerinin kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi ve hazırlanan finansal tabloların sunulması işlemlerini içerisinde barındıran muhasebe sistemi doğru ve güvenilir bilgi ihtiyacını ve dolayısıyla meslek etiğini ön plana çıkarmaktadır.

Sanat insanların duygu düşüncelerini farklı şekillerde etkilemeye yönelik yapılan eserler olarak değerlendirilebilir. Tarih boyunca neyin sanat olduğu neyin sanat olmadığı hep tartışılmıştır. Genel kanı insan yapımı olan nesnelere sanat, olmayanların ise sanat olmadığı yönündedir. Sanat eserleri ile insanlar bir başkasının duygularını ve düşüncelerini anlama olanağı yakalar. Birey gerçek hayatta karşısına çıkabilecek sayısız olayı sanat ürünü sayesinde yaşama fırsatı bulur (Okumuşoğlu, 2019: 3).

Sanat, ilk dönemlerde doğanın taklit edilmesi şeklinde yorumlanmıştır. 18. yüzyıldan sonra resim, müzik, şiir gibi sanat sınıfları; 19. yüzyılda ise sanayi devriminin oluşturmuş olduğu toplumsal dönüşüm döneminde sinema ortaya çıkmıştır. Toplum üzerinde etki sahibi olan en önemli kitle iletişim araçlarından bir tanesi sinema olmuştur. Sinemanın kendisine has bir anlatım tarzı olmakla beraber sinema, diğer sanat dallarından da etkilenmiştir. Onlardan farkı gerçekliğe daha yakınlığıdır. Sinema, konuların geçtiği dönemlerin toplumsal, siyasal ve ekonomik özelliklerini bazen olduğu gibi bazen de olduğundan farklı ekrana yansıtmaktadır (Serdaroğlu, 2019: 115-118). Sinema filmini çekenlerin bilgi ve yargıları konunun ekrana yansıtılması açısından önemlidir. Türk sinemasının gelişimi ülkenin ekonomik, kültürel ve toplumsal özellikleri ile paralel bir gelişme göstermiştir. 1980'lere kadar daha çok içe dönük bir yapıda olan Türk sineması, Hollywood şirketlerinin Türkiye'ye gelmesiyle bu firmalara karşı rekabette zorlanmıştır. Ancak 2000'li yıllarda rekabette üstünlüğü ele geçirmiştir (Ormanlı, 2012; 32).

Uluslararası Muhasebeciler için Etik Standartları Kurulu (IESBA) "Profesyonel Muhasebeciler için Uluslararası Etik Kuralları" çerçevesinde beş temel etik ilke belirlemiştir: dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlik ve özen, sır saklama (gizlilik), mesleğe uygun davranış (TÜRMOB, 2020; 22).

Bu çalışmada Türk sinemasında muhasebe mesleğinin beş etik ve on kişilik özelliğinin (dışa dönük, içe dönük, eleştirel, sempatik, disiplinli, dağınık, endişeli, sakin, yenilikçi, geleneksel özellik) ekrana yansıtılıp yansıtılmadığı araştırılmıştır.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Muhasebe mesleğinin sinemada yansıtılması çerçevesinde yapılan çalışmalardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Beard (1994), muhasebecilerin ana karakter olduğu 16 filmi, film yapımcılarının muhasebenin ciddi, teknik dünyasını popüler eğlence üretimine nasıl uyarladığını incelemiştir. Muhasebeci karakterlerin 1957'den beri filmlerde yer aldığını belirten yazar modern popüler kültürün en görünür ve ulaşılabilir ürünleri arasında yer alan filmlerin, toplumsal değerleri hem yansıtmaya hem de üretmeye hizmet ettiğini belirtmektedir. Dürüst muhasebecilerin tuhaf, içine kapanık, hüsrana uğramış, yardımcı, her zaman "geride bırakılmış" olarak tasvir edildiğini ve zeki olarak nitelendirildiklerinde ise dürüst olmayan ve dolandırıcılık yapan kişiler olduklarını belirtmektedir (Tavares ve Dentas, 2017).

Smith ve Briggs (1999), televizyon, sinema ve edebiyatın muhasebe mesleği üzerindeki algıların oluşmasında önemli etkilerinin olduğunu fakat muhasebecilerin sıkıcı oldukları klişesini sürdürdüklerini belirtmektedir. 1954 ile 1997 yılları arasında yapılan ve muhasebeci karakterlerinin kilit rol oynadığı 24 filmi analiz eden yazarlar, "muhasebecilerin pasaklı, çok çalışan, asosyal ve yetersiz" niteliklerinin göze çarptığını, kadın muhasebecilerin pek olumlu tasvir edilmediklerini tespit etmişlerdir. Bunun gibi muhasebecilerin 'sıkıcı' olmaktan çok; kumar, kara para aklama, dolandırıcılık, cinayet ve genel olarak profesyonel olmayan davranışlarla suç unsurlarının ön plana çıktığını açıklamışlardır. Bu tür olumsuz mesajların meslek üzerindeki

etkilerinin ciddi olduğu, televizyon ve filmlerde kadın muhasebecilerin olmaması, erkek egemen bir meslek fikrini pekiştirdiğini yine çalışmalarında belirtmişlerdir.

Hunt, Falgiani ve Intrieri (2004), muhasebe ve muhasebe dışı öğrencilerinin muhasebecilere ilişkin izlenimlerini araştırmışlardır. Araştırmada, muhasebeciyi tanımlayabilecek terimleri listelemiş, öğrencilerden bu terimleri, 4 farklı izlenim kaynağına göre muhasebecileri ne kadar doğru tanımladığını değerlendirmeleri istenmiştir. İzlenim kaynakları şu şekildedir: “Filmler/TV, Bildiğiniz Muhasebeciler, Muhasebe Kursları ve Tüm Kaynaklar”. Çalışmanın sonuçları hem muhasebeci olan hem de muhasebeci olmayan öğrencilerin, film ve televizyondaki tasvirlerine dayalı olarak, muhasebeciler hakkında nispeten olumsuz izlenimlere sahip olduklarını göstermiştir.

Dimnik ve Felton (2006), yaptıkları çalışmada, popüler sinemada muhasebeci imajını incelemişlerdir. Çalışmada 168 muhasebeci karakteri ve bu karakterleri kodlamak için 41 karakter kümesi kullanılmıştır. Ardından çalışmada, beş stereotip belirlenmiştir. Bunlar: hayalperest, gayretli, eksantrik, kahraman ve kötü adamdır. Filmlerde belirlenen stereotiplerin, daha önceki çalışmalarda tanımlanmış muhasebecilerin dört ana kişilik özelliği olan geleneksellik, çabalama, pratiklik ve sosyallik ile eşleştiği belirlenmiş; eksantrik dışında, diğer stereotiplerin genellikle gelenekselliği benimsediği görülmüştür. Filmlerde hayalperest karakter çok sıradan bir hayat yaşar, gayretli karakter sıkıcı bir işte çaba sarf eder, kahraman karakter; kendini beğenmiş bir maceracı olmamakta, zorlu bir mücadeleye giren sıradan bir insandır, kötü adam ise sıklıkla basit bir üçkâğıtçıdan öte değildir. Hayalperest ve gayretli karakter hedeflerine azimli bir kararlılıkla ulaşmaya çalışır, kahraman asla pes etmez ve kötü adam acımasızca ilerlemektedir. Hayalperest dışındaki diğer dört karakter stereotipi gerçekçi olma eğilimindedir. Kahramanlar ve kötüler genellikle lider rollerde iken, hayalperest ve gayretliler genellikle içe dönük ve yalnız olarak tespit edilmiştir. Muhasebe mesleği ile ilgili klişelerin filmlerde yansıtılması noktasında negatif tarafta, hesapçı, açgözlü, duygusuz kötü adam örneğinin %23’ünü; nevrotik eksantrikler %7’sini; sempatik kabul edilen gayretli, hayalperest ve kahraman rollerin ise %70’ini oluşturduğu belirtilmiştir. Yazarlar, tespit etmiş oldukları çeşitli klişelerin, zaman içinde devam etse de yirminci yüzyılın son yarısı sinemasında muhasebecilerin tasvirinde bazı değişiklikler olduğunu gördüklerini belirtmişlerdir. Filmlerde özellikle, muhasebede kadın ve etnik azınlıkların artan varlığını yansıtmaya ve muhasebe mesleğine ilişkin artan bir farkındalığı göstermeye başladığı tespit edilmiştir.

Felton, Dimnik ve Bay (2007), sinemadaki muhasebeci tasvirlerini etik algılar çerçevesinde incelemişlerdir. Çalışmada denetçi yeterliliği gibi mesleğin en çok değer verdiği erdemler, muhasebecinin etik davranmasını etkilemede önemli belirleyiciler olarak gösterilen faktörler arasında görülmemiştir. Muhasebecilerin tipik olarak daha az önemli olarak derecelendirdiği değerler, ahlaki davranışın önemli yordayıcıları olarak tasvir edildiği belirtilmiştir. Yazarlar bu sonuçların, teknik açıdan daha az yetenekli; ancak daha hoş, iyimser ve sakin görünen muhasebecilerden çok; yetkin ancak ciddi, endişeli bir tavır sergileyen muhasebecilerden etik olmayan davranışlar beklememizin daha olası olabileceğini belirtmişlerdir. Bulgular popüler sinemada muhasebecilerin etik davranışlarının içsel nihai değerlerle pozitif; ancak yetkinlik (araçsal) değerlerle negatif ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tavares ve Dantas (2017), 21. yüzyıl sinemasında muhasebe profesyonelinin tasvir edilen imajını, klişelerini ve genellikle araştırılan karakterlerde kullanılan özelliklerini analiz etmeye çalışmıştır. Çalışmada altı film: “Casino Royale, Wanted, The Dark Knight, RocknRolla, Too Big to Fail ve The Accountant” incelenmiştir. Bu filmlerde muhasebecilerin olumlu bir şekilde tasvir edildiği, dürüstlük, bilgelik, zeka, yetkinlik, etik ve iletişim eksikliği gibi bazı kalıp yargıların daha önceki çalışmalara göre doğrusal kaldığını, 21. yüzyıldaki filmlerin özelliklerinin çoğunun, önceki filmlerin olumlu özelliklerini doğruladığı tespit edilmiştir. İncelenen karakterlerde, iletişim kurmayan ve etik olmayan karakterler olan olumsuz kalıp yargılar özelliklerin çok belirgin olduğu belirtilmiştir. Muhasebecilerin, filmlerin çoğunda sayısal beceriye sahip oldukları doğrulanmıştır. İncelenen filmlerde mesleği temsil eden kadınların çoğu durumda güçlü, son derece zeki, cesur muhasebeci kişiliği sundukları ve görüşlerinin dikkate alındığı görülmüştür.

Alankaya ve Akpınar (2017), Hollywood filmlerinde yer alan muhasebeci karakterlerini inceleyerek, bu filmlerde yer alan karakterlerin kişilik özelliklerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Çalışmada sadece başrolde muhasebeci karakterinin yer aldığı “The Accountant, The Untouchables, Midnight Run, The Producers ve The Shawshank Redemption” filmleri incelenmiştir. Çalışmada davranışsal özellikler: “Beş Faktör Kişilik Özellikleri, A Tipi ve B Tipi Kişilik, Karanlık Kişilik Özellikleri, Kişilik Bozukluğu” tipolojileri kullanılarak incelenmiştir. Çalışma neticesinde karakterlerin ağırlıklı olarak B tipi kişilik özellikleri gösterdikleri, çok düşük düzeyde kişilik bozukluğu görüldüğü, genel anlamda kişilerin karanlık kişilik özellikleri sergilemediği ve muhasebecilerin kendi halinde, sorumluluk düzeyi yüksek ve uyumlu davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Arslan ve Şahin (2018), muhasebe mesleğinin medyadaki yansımalarını araştırdıkları çalışmalarında muhasebe mesleğinin geçtiği filmler, diziler ve yazınsal öğeler incelenmiş ve sadece muhasebe mesleğinin yer aldığı eserler tespit edilmiştir.

Honorio vd. (2022), “Muhasebeci (The Accountant)” filmini meşruiyet unsurları pragmatik, bilişsel ve ahlaki kapsamında incelemiştir. Muhasebeci imajıyla bağlantılı klişeler analiz edilerek muhasebecinin giyim tarzında, suç faaliyetlerine karışmasında, teknik kapasitesinin gösterilmesinde pragmatik meşruiyete ilişkin meşruiyet unsurlarının mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bilişsel meşruiyet ile ilgili olarak muhasebecinin müşteriyi kolayca memnun eden bir kişi olarak görüldüğü ve muhasebeciliği mesleğe yakınlığın bir sonucu olarak değil, iş bulma kolaylığı ve maddi durumu rahat olduğu için tercih edilebileceği; Ahlaki meşruiyet konusunda ise filmde muhasebecinin davranışlarında çelişkili etik ikilemler tespit edilmiştir. Ayrıca, medyadaki muhasebeci imajını oluşturan önceden var olan kalıp yargılarla ilgili olarak, toplumsal cinsiyete göre kadın ve erkek rolleri arasında farklılık olduğunu gözlemlenmiştir. Sosyal beceriler noktasında, muhasebecinin insanlara soğuk ve çok doğrudan davrandığı; bilişsel becerilerle ilgili olarak muhasebecinin; rafine mantıksal akıl yürütme, mali bilgi, pozisyonundaki yeterlilik ve zekâyâ ek olarak sistematik ve matematiksel becerilere sahip bir profesyonel olarak tanımlandığı tespit edilmiştir. Çalışmada muhasebecinin yerleşik bir kişi olarak tanımlandığı diğer çalışmalarda bulunan görüntünün aksine, filmde gösterilen muhasebecinin atletik bir fiziği olduğu belirtilmiş ve son olarak, kişilik ile ilgili olarak, muhasebecinin çok samimi olduğu, espri anlayışının olmadığı ve bir işi yarım bırakmayı zor bulduğu sunucuna varmışlardır.

Bu çalışmadan önceki araştırmalar muhasebe mesleğini özellikle yabancı filmler noktasında incelerken çalışmamızda Türk filmleri incelenmiştir. Muhasebe mesleğinin etik ilkeler ve kişilik özellikleri ile Türk sinemasında sunumu daha önce ele alınmamış olması çalışmamızın önemini ve değerini arttırmaktadır. Bu çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara öncülük etmesi beklenmektedir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada araştırma yöntemi olarak nitel araştırma, bu araştırma yöntemlerinin desenlerinden biri olan durum çalışması deseni ve veri toplama aracı olarak da doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitel araştırma bir problemin çözümüne ilişkin görüşme, gözlem, doküman analizi gibi çeşitli veri toplama yöntemlerini kullanarak sorunu derinlemesine araştırılmasını sağlayan öznel yorumlayıcı bir yöntemdir (Baltacı, 2019: 369). Durum çalışması ise bir durumu ya da olayı derinlemesine inceleyerek detaylı bir şekilde betimlemektir (Subaşı ve Okumuş, 2017: 420). Durum çalışmasında kullanılan veri toplama araçlarından biri olan doküman analizi, sadece yazılı verilerin incelenmesinde değil aynı zamanda görsel verilerin incelenmesinde de kullanılmaktadır (İnce ve Yılmaz, 2020: 734).

Araştırmanın amacı Türk sinemasında muhasebe mesleğinin nasıl işlendiğini ortaya koymaktır. Araştırma için herhangi bir dönem kıstası konmamıştır. İçerisinde muhasebe mesleğinin de bulunduğu on beş film belirlenmiştir. Bunların içerisinde dokuz filmde muhasebe mesleğinin olduğu tespit edilmiş ve diğer filmler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırmada Uluslararası Muhasebeciler için Etik Standartları Kurulu'nun (IESBA) belirlediği beş etik davranış ile Özkan ve Hacıhasanoğlu'nun (2012) yılında yaptıkları çalışmada kullandıkları on kişilik özelliği (dışa dönük, içe dönük, eleştirel, sempatik, disiplinli, dağınık, endişeli, sakin, yenilikçi, geleneksel) kullanılmıştır.

3. GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİLİK

Çalışmada araştırmacılar filmleri ayrı ayrı izleyerek muhasebe mesleğini icra eden oyuncuların kişilik özellikleri ve etik ilkeler açısından değerlendirmiştir. Daha sonra bulgular karşılaştırılarak ortak ve farklı yönler ortaya koyulmuş, farklılıklar tekrar gözden geçirilerek fikir birliğine varılmıştır. Bulgular doğrudan alıntılarla desteklenerek geçerlilik ve güvenilirlik artırılmıştır.

4. BULGULAR

Bu çalışmada muhasebe mesleğinin sunumu ile ilgili belirlenen dokuz film iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı izlenmiştir. Elde edilen bilgiler iki araştırmacı tarafından karşılaştırılarak değerlendirme yapılmıştır. Araştırmaya ilişkin bulgular, filmler için ayrı olarak aşağıda sunulmaktadır. Filmler farklı internet kaynaklarından izlendiği için belirtilen dakikalarda farklılıklar olabilmektedir. Bulgular açıklandıktan sonra bir tabloda gösterilmiştir.

Tablo-1: İncelenen Filmler

Filmin Adı	Yılı	Türü	Oyuncular	Filmdeki Muhasebeci Karakteri
Efkârlıyım Abiler	1966	Dram Duygusal Komedi	Sadri Alışık (Arif-Gönlübol) Filiz Akın (Fatoş) Hulusi Kentmen (Necmettinzade Ruknettin)	Sadri Alışık (Arif-Gönlübol)
Yaprak Dökümü	1967	Dram	Ediz Hun (Şevket) Fatma Girik (Leyla) Cüneyt Gökçer, (Ali Rıza Bey) Semiramis Pekkan (Necla) Güzin Özipek (Hayriye) Nurhan Nur (Fikret) Funda Postacı (Ayşe) Esin Gülsoy (Ferhunde)	Ediz Hun (Şevket)
Herşeyim Sensin	1971	Dram	Ayhan Işık (Ahmet/Feridun Hınçoğlu) Arzu Okay (Gülseren) Kuzey Vargın (Orhan) Cavidan Dora (Betül)	Ayhan Işık (Ahmet/Feridun Hınçoğlu)
Dolap Beygiri	1982	Dram Komedi Politik	İlyas Salman (Ali) Şener Şen (Yakup) Ayşen Gruda (Hacer) Yaprak Özdemiroğlu (Ayşe)	İlyas Salman (Ali)
Çarıklı Milyoner	1983	Dram Duygusal Komedi	Kemal Sunal (Bayram) Necla Nazır (Suna Sayın) Selim Naşit (Muhasebe Müdürü)	Selim Naşit (Muhasebe Müdürü)
Namuslu	1984	Aile Dram Komedi Macera Politik	Şener Şen (Ali Rıza) Ayşen Guruda (Naciye) Adile Naşit (Kaynana) Erdal Özyağcılar (Mustafa)	Şener Şen (Ali Rıza)
Uyanık Kardeşler	1974	Dram Duygusal Komedi	Kadir İnanır (Doğan) Hulusi Kentmen (Temel Ali Bey) Müjdat Gezen (Erkan) Renan Fosforoğlu (Muhasebeci Salim Bey) Arzu Okay (Nermin) Mine (Selen Büke)	Renan Fosforoğlu (Muhasebeci Salim Bey)
Çakallarla Dans-1	2010	Komedi Macera	Şevket Çoruh (Gökhan) İlker Ayrık (Muhasebeci Servet) Timur Acar (Necmi) Murat Akkoyunlu (Del Piero Hikmet)	İlker Ayrık (Muhasebeci Servet)
Kavşak	2010	Dram	Güvenç Kırac (Güven) Sezin Akbaşoğulları (Arzu Tamer) Cengiz Bozkurtoğlu (Vedat) Umut Kurt (Haydar) Mete Horozoğlu (Tamer)	Güvenç Kırac (Güven)

Kaynak: Tablo araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

4.1. Efkârlıyım Abiler

1966 yılı yapımı olan filmin yönetmeni Türker İnanoğlu'dur. Filmin başrollerinde Sadri Alışık ve Filiz Akın bulunmaktadır. Amcası çok zengin olmasına rağmen külhanbeyi gibi davranan Gönlübol Arif, işportacılık yaparak fakir bir hayat sürse de yaşadığı hayatta mutlu olan biridir. Gönlübol Arif'in amcası

Ruknettin Necmettinzade, Arif'in yaşadığı hayatı beğenmez ve kendi istediği gibi çalışıp yaşayacağı bir hayatı kendisine sunar ve bu hayatı yaşaması için onu zorlar. Ancak Arif, yine alıştığı ortama geri döner.

Filmde Arif, amcasının yanında muhasebe servisinde herhangi bir muhasebe eğitimi, tecrübesi olmadan şef yardımcısı olarak çalışmaya başlar.

Dışa Dönük: Arif; filmde günlük kazancını arkadaşları ile günlük harcayan, onlarla birlikte olmaktan hoşlanan, başkasının emri altında çalışmaktan hoşlanmayan, içinden geldiği gibi davranan, toplum kurallarına aldırmayan, neşeli, çok konuşan dışa dönük bir karakter çizer.

Eleştirel: Arif, Fatoş ile kaldıkları eve geldiklerinde yaşadıkları hayatı eleştirerek, “*Günü birlik kazan, günü birlik harca. Eeee sonu ne olacak bunun? Günün birinde kimsesizler mezarlığına atarlar bizi, hiçbir iz bırakmadan çekip gitmiş oluruz.*” (33:48) diyerek yaşadıkları hayatı sorgular.

Sempatik: Arif, filmde sempatik bir karakter çizer. Film boyunca genelde neşeli tavırları görülür. Kendi arkadaş çevresi hatta filmin başında hapisanede iken oradaki çevresi tarafından da sevilmektedir. Filmde yeni kıyafetlerine uyum sağlayamayan Arif “*Üff öldüm namussuzum, nasıl giyiyorsunuz bu bağlı ayakkabıları? Bunların hepsi kalleş ayakkabıdır. Arkadan vururlar adamı. Bana bir kahve söyle de afyonum patlasın be!*” (13:00) şeklinde konuşur.

Fatoş'u amcası ile tanıştırmaya götüren Arif, amcasının tepkisi ile karşılaşır. Amcası Arif'i görünce “*Ne var niye geldin diye sorar? Arif ise “Seni özledim geldim.” der. “Bunun üzerine amcası, Ben seni sildim defterden.” der. Arif, “Yeni bir defter aç oraya kaydet be amcacığım!”* (38:58) diye cevap verir. Bu karşılıklı konuşmadan da görüldüğü gibi Arif, hem hazırcevap hem de verdiği cevaplarla sempatik bir kişiliktir.

Dağınık: Arif, filmde dağınık bir görüntü çizer. İşe başlayacağı ilk gün amcası tarafından üzerindeki kıyafetler sorgulanırken Arif'in tavrının dağınık olduğunu ve rahat bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir (10:00). Normal yaşantısında kılık kıyafetine dikkat etmeyen Arif, amcasının yanında çalışmaya başladığında giymiş olduğu kıyafetleri zorla giydiğini ve kıyafetlerin kendisini sıktığını hissettirmektedir (14:11). Amcasının olmadığı zamanlarda kendi bildiği şekilde yaşamaya devam eder. Arkadaşları ile beraber iş yerindeki odasında eğlence düzenler (17:12). Yaşantısını yine eskisi gibi sürdürür.

Endişeli: Arif, Fatoş ile tanıştıktan sonra değişmeye başlar. Gelecek için kaygılanır. İşportadan kazanılan para ile bir aile kurulamayacağı düzgün bir işinin olması gerektiğine inanır. Daha fazla kazanmanın gerekli olduğunu söyler. Kaygılarından bahseden Arif, Fatoş'a, “*Daha fazla kazanmanın yolunu arayacağız. Bana kalsa bir tayınla bir şişe şarap bana yetiyordu burada. Her şey vızdı vız.*” (35:24) diyerek Fatoş'un hayatında yer alması ile gelecek için endişelenmeye başladığını göstermiştir.

Sakin: Arif'in filmde gelişen olaylar karşısında sakin bir tavır sergilemediği gözlemlenmektedir. Aksine yaşananlara hemen tepki göstermiştir. Örneğin filmin 32. dakikasında yeni tanıştığı kız olan Fatoş'a meyhanede müşterilerin asılmasına, onlarla kavga ederek karşılık vermiştir.

Yenilikçi: Normalde Arif çalıştığı hayatın dışına pek fazla çıkma taraftarı değildir. Onun alışmış olduğu bir yaşam tarzı vardır. Onun için bundan fazlası da gerekli değildir. Amcasının ısrarlarına bazen de zorlamalarına rağmen, amcasının fabrikasındaki muhasebe şef yardımcısı işine alışmamış ve kısa sürede ayrılmıştır. Ancak Fatoş ile bir yuva kurma düşüncesi Arif'i düzgün bir iş sahibi olmaya mecbur etmiş, amcasının yanına dönerek fabrikada çalışmaya karar vermesine neden olmuştur. Bu durumun varlığı aslında Arif'in geleneksel bir hayat tarzına sahipken gelişen olaylar karşısında yeni davranışlara, yeni çalışma şartlarına uyum sağlayabileceğini göstermektedir.

Doğruluk - Dürüstlük: Arif'in filmde işyerinde arkadaşları ile alkollü bir sofraya kurup mesai saatleri içerisinde eğlenmesini gören amcası, “*Bu ne hal, bunlar ne bunlar, bunlar ne bunlar!*” sözleri üzerine Arif: “*Kokoreç, karpuz, beyaz peynir ama yetişemedin bitti.*” sözlerine amcası “*Bu kepezelik ne onu soruyorum sana!*” demiş karşılığında ise Arif; “*Ne kepezeliği be! Arkadaşlarımızla kendi mabeynimizde ve tahliye oluşumun yüce şerefine bir böyle sessizce vaziyet yaptık yani burada.*” (18:24) şeklinde cevap vermiştir. Görüldüğü gibi Arif, gerçekleri saklamaktan kaçınmamış olduğu gibi anlatmıştır.

Bir başka sahnede ise Arif, mürekkep boyasını çıkarttığını iddia eden bir leke ilacını halka, işportadan satmıştır. Daha sonra Fatoş'la aralarında geçen konuşmada; “*Çeşme suyu içine sabun tozu koymakla leke ilacı olur mu kızım!*” (27:15) diyerek Fatoş'u şaşırtmıştır. Bu cümleden de anlaşılacağı üzere Arif halka söylediklerinde doğruluktan ayrılmış ve dürüst davranmamıştır.

Mesleki Yeterlilik: Arif, hapisten çıktıktan sonra amcasının zoru ile amcasına ait olan fabrikada muhasebe şefi yardımcısı olarak işe başlar. Amcası işyerinde yeğenini tanıştırdıktan; “*Yeğenimi ismen tanıyorsunuz. Daha önce de söylediğim gibi Avrupa'da iktisat tahsili görüyordu nihayet döndü. Fabrikamıza yardımcı olmayı da kabul etti. Öyle değil mi Arif?*” (12:25) diyerek yeğeninden onay alır. Aslında Arif, bu sayılan özelliklere sahip değildir ama amca kontenjanından iş sahibi olmuştur.

Mesleki Davranış: Filmde Arif, muhasebeci olarak iş yerinde çok uzun süre çalışmadığı için burada bir çıkarsamada bulunmak zordur. Ancak Arif'in muhasebe eğitimi almadığı daha öncede herhangi bir iş yerinde muhasebeci olarak çalışmadığı anlaşılmaktadır. Bu sebepten Arif'ten mesleki bir davranış beklenmemektedir.

4.2. Yaprak Dökümü

Memduh Ün'ün yönetmenliğini yaptığı 1967 yapımı olan film, Reşat Nuri Güntekin'in aynı adlı eserinden uyarlanmıştır. Filmin oyuncularları: Cüneyt Gökçer (Ali Rıza), Güzin Özipek (Hayriye), Semiramis Pekkan (Necla), Fatma Girik (Leyla), Ediz Hun (Şevket) ve Nurhan Nur (Fikret), Funda Postacı (Ayşe), Esin Gülsoy (Ferhunde). Eşi ve 5 çocuğu ile İstanbul'a yerleşen Ali Rıza Bey'in hikâyesinin anlatıldığı filmde ailenin hızla kimliklerini kaybetmesi ve dağılması işlenmektedir. Filmde evin oğlu Şevket dürüst bir babanın yetiştirdiği banka memuriyet sınavlarına hazırlanan bir karakter olarak karşımıza çıkar. Filmin başında Ali Rıza Bey, Şevket'in kişiliğini anlatır; *"Oğlum Şevket, onu tam hayâlimde yaşayan mükemmel bir insan modeline göre yetiştirdim. Okumuş, yazmış; dünyanın hiç bir kuvvetinin değiştiremeyeceği bir elmas parçasıdır."* (01:32). Ancak Şevket'in iş yerinde birlikte çalıştığı evli Ferhunde tarafından baştan çıkarılmasıyla başlayan yozlaşma iş yerinde kasadan para çalmaya kadar ilerler. Sonunda Şevket yakalanmış ve ceza almıştır.

İç Dönük: Şevket kişilik özelliği olarak içe dönük bir karakter çizmektedir. Filme konu olan kitabın 1930 yılında yayımlandığı düşünüldüğünde daha çok erkek baskın bir aile yapısı ön planda olması beklenebilir. Şevket babasına saygı gösteren sessiz, ahlak kurallarına önem veren, ciddi bir kişiliğe sahiptir.

Eleştirel: Şevket, evliliği sonrası ekonomik olarak sıkıntı çekmektedir. Evin ihtiyaçlarını ve karısının isteklerini karşılayabilmek için Şevket, sonra geri koymak üzere bankadan bir miktar para çalar. Sonra o parayı da kumarda kaybeder. Ali Rıza Bey, Şevket'i hapisanede ziyaret eder. Şevket, babasına *"Çocukların içinde en çok bana güvenirdin. En korkunç tekmeyi benden yedin. İhtiyarlık günlerinde sana yardım etmeyi ne kadar isterdim. Ama yapamadım, olmadı. Ayağım kaydı babacığım."* (66:08) diyerek özeleştiriyi yapmıştır.

Disiplinli: Şevket, bankaya girmeden önce banka sınavlarına hazırlanmış ve bu sınavda muvaffak olmuştur. Böyle bir sınavı kazanmak için o dönemde disiplinli çalışmak gerekmektedir.

Endişeli: Şevket, filmde her türlü sıkıntıya ve olaya rağmen endişeli görünmemektedir.

Sakin: Necla ve Leyla'nın müzik eşliğinde evde dans ederek gürültü yaptıkları sahnede Fikret, *"Adamakallı azıttılar hazırlandığın memuriyet imtihanını bile düşünmüyorlar."* şeklindeki tepkisine Şevket, *"Eee gençlik abla kanları kaynıyor!"* (08:58) şeklinde cevap vermesi sakin bir yapısı olduğunu göstermektedir. Yine filmin ilerleyen kısımlarında Şevket'in bankadan para çalması, bu parayı kumarda kaybetmesi, kumar masasında iken polisler tarafından tutuklanması esnasında göstermiş olduğu davranışlara bakıldığında Şevket'in filmde sakin bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Geleneksel: Şevket'in memuriyete ataması yapıldığı gün babası işinden ayrılmıştır. Bu yüzden babası artık evi geçindirecek olan Şevket olduğu için masadaki yerini ona vermek ister. Bu kararı karşısında Şevket ilk başta kabul etmek istemese de babasının masasındaki yerini kabul etmek zorunda kalmıştır (14:44).

Doğruluk - Dürüstlük: Ali Rıza Bey'in çalıştığı iş yerinde ahlaki bir sebepten dolayı ayrılması eşi tarafından eleştirilirken Şevket, babasına hak vermiştir. Babasına; *"Anneme bakmayın babacığım. En doğru hareketi yapmışsınız. O kirli ekmeği nasıl yiyebiliriz?" demesine Ali Rıza Bey, "Berhudar ol yavrurum. Senden böyle bir cevap alacağımı biliyordum. Emeklerimin boşa gitmediğini gösterdin ya bana, artık kulağında bu sesle ölebilirim."* (15:55) şeklinde cevap vermiştir.

Şevket; filmin başında doğru, ahlaklı bir tavır sergilemiştir. Ancak filmin ilerleyen dakikalarında Şevket, her ne kadar ahlaklı bir insan olarak yetiştirilmişse de içinde bulunduğu ekonomik zorluklardan kurtuluşu kumarda görmüş, bunun için bankanın parasını kumarda oynayarak kaybetmiş, doğru davranış göstermemiştir. Bu durum Şevket'e olan güveni sarsmıştır. Ancak bu durumda da Şevket, dürüst davranmış ve kendisini hapisanede ziyaret eden babasının ne olduğunu, borçları için mi hapiste olduğunu sormasına karşılık *"Hayır baba, keşke öyle olsaydı. Kötü, çok kötü. Bankaya ait mühimce bir parayı harcadım. Sonra kazanıp da yerine korum düşüncesiyle kumar oynadım. Müfettişler gelmiş. Velhasıl çok pis bir durum"*. Ali Rıza Bey, *"Olmasa iyi olurdu ama ne yapalım, kader. Üzülme evlâdım. İnsan olanın başına her şey gelebilir"*. Şevket, *"Çocukların içinde en çok bana güveniyordun. En korkunç tekmeyi benden yedin. İhtiyarlık günlerinde sana yardım etmeyi ne kadar isterdim. Ama yazık olmadı. Ayağım kaydı babacığım."* (1:05:20) demiştir.

Mesleki Yeterlilik: Filmde Şevket bankada işe girmek için imtihana girmiş ve başarılı olmuştur. Bu durum Şevketin mesleki yeterliliğinin olduğunu göstermektedir.

Mesleki Davranış: Şevket, bankada çalıştığı sırada iş yerinden zimmetine para geçirmiş bununla kumar oynamış ve kazanmıştır. Kumar oynadığı ilk gün kazandıklarından cesaret alarak tekrar kasadan para almıştır. Filmde Fikret, *"Şevket abim, o geceki kazancından cesaret alarak daha önce zimmetine geçirdiği parayı yerine"*

korum ümidiyle tekrar kasadan bir miktar para alıp oynamaya gitmiş.” (1:03:00) diyerek durumu anlatmaktadır. Ancak Şevket bu parayı da kumarda kaybetmiştir.

4.3. Her Şeyim Sensin

1971 yılı yapımı olan filmin yönetmeni Nuri Ergün'dür. Filmin Başrol oyuncusu Ayhan Işık (Ahmet/Feridun Hınçoğlu), Motortaş şirketinde muhasebe müdür muavini olarak çalışmaktadır. Ahmet, şirketteki usulsüzlükleri fark eder, bunlara daha fazla göz yummamak için işten ayrılmak ister. Ancak Patron Necmi Bey ve Genel Müdür Orhan, Ahmet'e iftira atarak hapishaneye düşmesine neden olurlar. Hapisteyken kendisine büyük bir miras kalan Ahmet, dokuz yılın ardından hapishaneden zengin biri olarak çıkar. Kendisini Feridun olarak tanıtarak eski patronundan intikam alacaktır.

İçe Dönük: Ahmet, filmde çok fazla dış dünya ile bağlantı kurmaz. İçindeki duyguları yıllarca saklar ve yeri geldiğinde kullanır.

Sakin: Ahmet, dokuz yıl hapiste kalır. Hapisten çıktıktan sonra kendisine komplo kurup hapse attıranlardan sabırla intikam alacağı günü beklemektedir. Bu süre zarfında her ne kadar intikam duyguları ile yansa da sakin kalabilmiş duygularını belli etmemeye çalışmıştır.

Doğruluk - Dürüstlük: Filmin başında Ahmet, kendi iç dünyası ile konuşurken “Yeni bir iş bulmaya mecburum. Artık Motortaş şirketinde çalışmama imkân yok. Daha fazla sabredemem, şirketin sahibi Necmi Bey, genel müdür Orhan'ın ticari soygunlarına, vergi kaçırılmalarına, ahlak dışı hareketlerine daha fazla göz yumamam.” (04:37) demektedir. Yine Ahmet, şirketten ayrılacağını şirketin müdürüne ve sahibine söyleyerek “Namussuzluğunuza daha fazla ortak olmamak için işimi bırakıyorum.”(05:59) demiştir.

Ahmet, her zaman doğru kalmaya özen göstermiş yaptığı hareketlerle de bunu göstermeye çalışmıştır. Ancak filmde tezat bir durum bulunmaktadır. Bir taraftan Ahmet doğru, dürüst bir insan olarak gösterilirken diğer taraftan Ahmet'in, iş yeri sahibinin ve şirket müdürünün uzun süredir yapmış olduğu yolsuzluklara ses çıkarmaması, onları gerekli yerlere şikâyet etmemesi ve artık dayanamadığı için işten ayrılmak istemesi ortaya tezat bir durum çıkarmıştır.

Mesleki Yeterlilik: Ahmet'in işyerinde meydana gelen usulsüzlükleri fark etmesi mesleki yeterliliğe de sahip olduğu fikrini vermektedir.

Gizlilik: Ahmet, işyerinde kendisine komplo kurulup hapse atılmasına rağmen iş yeri hakkında edindiği bilgileri ifşa etmemiş ve gizlilik ilkesine uymuştur. Şirket sahibi Necmi Bey, Ahmet'e işyerinden ayrılamayacağını “Seni şirketlerimin, mesleğimin sırlarına ortak ettim. İnanırım, güvendim sana.” (06:21) demektedir. Ahmet, bu zamana kadar her ne kadar bu sırları saklamışsa da daha fazla taşıyamayacağını anlamıştır ve bir noktadan sonra iş yerinden ayrılmaya karar vermiştir.

Mesleki Davranış: Ahmet, iş yerindeki usulsüzlükleri şikâyet etmemiş, bunun yerine işyerinden ayrılmayı daha uygun görerek mesleki davranış göstermemiştir.

4.4. Uyanık Kardeşler

Filmin yönetmenliğini Hulki Saner'in yaptığı 1974 yapımı filmin başrollerini Kadir İnanır (Doğan), Müjdat Gezen (Erkan), Hulusi Kentmen (Temel Ali Bey), Leman Akçatepe, Arzu Okay (Nermin) ve Selen Bütke (Mine) gibi oyuncular paylaşmaktadır. Filmde Muhasebeci Salim Bey rolünü Renan Fosforoğlu oynamaktadır.

Temel Ali Bey, kendisine ait fabrikasında çalışmakta ve iki oğlu bulunmaktadır. Onun hayâli oğullarının mühendis ve kimyager olması ve fabrikanın başına geçmeleridir. Ancak oğulları onun istediği meslekleri istemez ve babalarını kandırarak evlerinin garajında sahte bir çalışma ofisi oluştururlar. Temel Ali Bey'in oğlu Doğan, Ofiste gizlice futbolla, diğer oğlu Erkan ise müzikle ilgilenir. Bu durumun farkına varan Temel Ali Bey, hayâl kırıklığına uğrar ve oğullarını evlatlıktan reddeder. Doğan ve Erkan ise mesleklerinde başarılı olmaya çalışarak babalarının gönlünü almaya çalışacaklardır.

Filmde Muhasebeci Salim Bey, Temel Ali Bey'i şirketin olumsuz gidişatı ile ilgili sürekli uyarmak ister, ancak Temel Ali Bey kendisini dinlemez. Temel Ali Bey'in odasına giren Muhasebeci Salim Bey, “Efendim size bir rapor hazırladım.” der. Temel Ali Bey, “Gene mi rapor?” Muhasebeci Salim Bey, “Evet efendim, malum-u aliniz, fabrikanızda işler pek iyi gitmiyor. Burayı biraz modernleştirmeli, mesela bir tane kimyacı ile bir tane mühendis almak lazım.” sözlerine Temel Ali Bey sert karşılık vererek; “Yeter, Salim Bey sana kaç defa tembih ettim bana kimyager ve mühendisten bahsetme diye. Biliyorsun benim iki tane oğlum var. Biri mühendis biri kimyager olacak ve bu fabrikayı onlar idare edecekler. Anlaşıldı mı?” der. Muhasebeci Salim Bey, “Ama bey efendiciğim, müsaade buyurunda ben fikrimi söyleyeyim.” Temel Ali Bey, odadan çıkarken Muhasebeci Salim Bey'e; “Yeter sen fikrini söyledin. O raporu da yırt at” diye karşılık verir. Salim Bey; “Yırtmam saklarım.” der, devamında ise Temel Ali Bey, odadan çıkarken “Bu oğlanlar yakacak bunun canını.” der (02:55).

İçe Dönük: Muhasebeci Salim Bey, içe dönük bir kişiliğe sahiptir. Güvenilir olması, kişileri ciddiye alması, insan ilişkilerinde dengeli ve sınırlı olması Salim Bey'in içe dönük bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir.

Eleştirel: Temel Ali Bey'in oğlu Doğan'ın fabrikanın borçlarını kapatarak fabrikanın babasının olduğunu ve yine onun yöneteceğini söylemesi sonrası Salim Bey "Evladım benim de size bir borcum var müsaade edin de ben de onu ödeyeyim." der. Doğan, "Anlayamadım ne borcu?" sorusuna "Senin ve kardeşin hakkında çok yanıldım. Özür dilemek istiyorum sizden. Babanız size güvenmekte haklıymış." der ve özeleştiri yapar (1:08:47).

Sempatik: Salim Bey'in patronu ile konuşurken kullandığı jest ve mimiklerine baktığımızda sempatik biri olduğunu söyleyebiliriz. Hazırladığı raporu Temel Ali Bey'in "Yırt at" demesine "Yırtmam" şeklinde tepkileri, yine filmdeki bir sahnede Temel Ali Bey'in resmine bakarak "Ben sana söylememiş miydim? Bu veletler senin başını yakacak diye. Yaa Naber!" (56:49) repliği sempatik biri olduğunu göstermektedir.

Disiplinli: Salim Bey'in şirket raporlarını hazırlaması, şirketin işlerinin düzeltilmesi için çaba göstermesi disiplinli bir kişilik olduğunu göstermektedir.

Endişeli: Muhasebeci Salim Bey, şirketin gidişatı ile ilgili endişelidir. Temel Ali Bey'i sürekli uyarmak ister, ancak Temel Ali Bey kendisini dinlemez. Salim Bey "Bu oğlanlar yakacak bunun canını." (03:44) derken endişeli bir tavır sergilemektedir.

Yenilikçi: Salim Bey, rapor hazırlayarak patrona sunmak ister, işlerin iyi gitmediğini işyerini modernleştirmek gerektiğini belirten Salim Bey'in (02:55) yenilikçi bir bakış açısına sahip olduğu görülmektedir.

Doğruluk - Dürüstlük: Muhasebeci Salim Bey, filmde mesleğine hakim, fabrikanın finansal durumunu bilen, işletmenin içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulabilmesi için yapılması gerekenleri işletmenin sahibine iletmeye çalışan bir karakter çizmektedir.

Filmin ilerleyen sahnesinde Salim Bey, yurtdışında olan Temel Ali Bey'i oğullarının gerçekte yaptıkları işlerle ilgili bir mektup yazarak bilgilendirmiştir. Mektupta "Size bunu bildirmemem lazımdı. Yalnız sadık bir muhasebeciniz olarak vicdanen bunu bir borç biliyor, gerçekleri öğrenmenizi istiyorum. Gazetede ki resme dikkatle bakarsanız kimyager oğlunuzun popçu, mühendis oğlunuzun da sazıcı olduğunu göreceksiniz." (56:21) yazmıştır. Salim Bey, doğruluktan ayrılmamış ve dürüst bir şekilde iş yeri sahibinin bu gelişmelerden haberdar olması gerektiğini düşünmüştür.

Mesleki Yeterlilik: Salim Bey'in rapor hazırlaması, şirket gidişatının iyi olmadığını, bu nedenle şirketin modernleştirilmesi gerektiğini, mühendis ve kimyager ihtiyacının olduğunu söylemesi mesleki yeterliliğe sahip olduğuna işaret etmektedir.

Mesleki Davranış: Salim Bey, Temel Ali Bey'e oğullarının futbolcu ve müzisyen olduklarını haber verirken, bu önemli bilgileri işyeri sahibine bildirerek işverenin gerekli önlemleri almasını sağlamayı amaçlamış, mesleki davranış göstermiştir.

4.5. Dolap Beygiri

Yönetmenliğini Atıf Yılmaz'ın yaptığı film 1982 yapımıdır. Başrollerinde İlyas Salman (Ali) ve Şener Şen'in (Yakup) yer aldığı film dürüstlüğü nedeniyle zorluklar yaşayan Ali'nin hikâyesini anlatmaktadır. Ali dürüst yetiştirilmiş, doğrudan yana biridir. Köyde çobandır, devlet memuru olur.

Dışa Dönük: Ali, dairede çalışırken yapılan hatalara, rüşvet ve adam kayırmalara aleni şekilde karşı çıkan, bu olumsuzlukları düzeltebilmek için mücadele eden dışa dönük bir kişiliktir.

Eleştirel: Ali'nin muhasebe müdür yardımcısı olarak işe başladığı gün çalışanların işe geç gelmelerini eleştirmesi ve memurun hâl, tavır ve davranışlarıyla örnek teşkil etmesi gerektiğini mesai arkadaşlarına söylemesi, eleştirel yaklaştığını göstermektedir.

Yine filmin ilerleyen sahnelerinde her defasında eniştesi Yakup'tan darbe yiyen Ali, başkasının evini kendisine kiralayan eniştesi Yakup ile ilgili eşiyle yaptığı konuşmada; "Peki biz her seferde niye inanıyoruz bu namussuz enişteme?" sorusuna eşi, "Aptallığımızdan değil ki Ali çaresizliğimizden." (62:19) diye karşılık vermiştir. Bu konuşmada Ali'nin hem düzene hem de kendisine karşı eleştirel bir yaklaşımı görülmektedir.

Filmin son sahnesinde ise Ali, eniştesi Yakup'u vurur ancak Hacer'i ikna eden Yakup'u Ali sırtında taşıyarak mezarlıktan götürür. Bu durum üzerine Ali "Ömrümce hep sırtımda taşıdım senin gibileri." der. Bunun üzerine Yakup, "Ya kayınço sizin gibi beygirler olmasa bizim halimiz nice olur." (1:26:49) diyerek kahkaha atar.

Sempatik: Film boyunca sempatik bir karakter oynayan Ali, filmin son bölümünde insanları dolandırarak kendisine intihar etmiş süsü veren eniştesinin cenazesinde toplanan kalabalığa karşılık eşinin, "Bak ne çok seveni var." demesi üzerine Ali "Yok yav bunlar sevenler değil alacaklılar!" (1:22:24) demiştir. Bu cümleden Ali'nin sempatik biri olduğu sonucuna varılabilir.

Disiplinli: Ali'nin muhasebe müdür yardımcısı olarak işe başladığı ilk gün erkenden mesaiye gitmesi, mesaiye geç gelen çalışanlara ise neden geç geldiklerini sorarak “Görev her şeyin üstündedir arkadaşlar görev kutsaldır.” (09:03) sözleri disiplinli yaklaşımını belirtmektedir.

Filmde yeni işvereni ile konuşan Ali'ye patronu “Sen geleli işler düzene girdi. İş hacmi %20 arttı. Böyle giderse gelecek aydan itibaren kârdan prim vereceğim sana.” (1:11:15) der ve Ali'nin çalışkanlığını vurgular.

Endişeli: Ali, filmde namusu ile bir iş bulamayacağı düşünerek bazen endişeye kapılmıştır. Filmin çeşitli bölümlerinde bu duygu hissedilmektedir. Ali, eşine; “Şaşım kaldım bu işe dört yer dolaştım hepsi de vergi kaçırma peşinde. Ya bu memleket nasıl batmıyor be? Namuslu bir vatandaş olduğumu belli etmemeye çalıştım ama hırsızlık, uğursuzluk daha zor zannedirdim. Namuslu olmak daha zormuş.” (43:10) demiş, buna karşılık eşi ona iş bulacağına dair umut vermiştir.

Doğruluk - Dürüstlük: İş yerini ziyarete gelen Ali'nin eniştesi Yakup'un “Ya sana hoşgeldine geldik bir çayda mı söylemeyeceksin bize?” Talebine karşılık “Af buyur enişte mesai saatinde çay içmek yönetmeliğe aykırıdır.” (13:53) demiştir. Bu durum hem onun dürüstlüğünü hem de doğruluğunu göstermektedir.

Filmde bir vatandaş daireye gelerek Ali'den rüşvet karşılığında işinin yapılmasını ister buna karşılık Ali, “Size hizmet etmek benim görevim, devlet bunun için bana para veriyor.” Vatandaşın, “Canım o parayla bu zamanda geçinmek” demesi üzerine Ali, “Rüşvet verdiniz, yani namussuz dediniz bana.” (15:33) diyerek tepki vermiştir. Ali rüşveti kabul etmemiştir.

Ali, filmde yolda bir demet para bulur ve bu paraya çok ihtiyacı olmasına, evdekilerin vermeyelim baskısına rağmen parayı emniyete sahibine verilmek üzere götürür. Sahibine parayı teslim eden Ali, verilen ödülü kabul etmeyerek “100 bini alacak olsam milyonu getirmezdim. Bu benim insanlık görevim.” der. Bu durum karşısında para sahibi kişi Ali'ye yanında iş verir. Ali'ye yanında işveren kişi “Senden çok memnunum, yav hiç beklemiyordum. Kusura bakma çok namuslu geçinenlerden iş yoktu da pek. Doğrusu işe alırken bile kuşku daydım. Neyse, o palavra namussuzlardan değilmişsin. Sen geleli işler düzene girdi. İş hacmi %20 arttı. Böyle giderse gelecek aydan itibaren kârdan prim vereceğim sana” (1:11:06) diyerek Ali'nin dürüstlüğünü, doğruluğunu ve çalışkanlığını methetmiştir.

Mesleki Yeterlilik: Ali, Muhasebe müdür yardımcılığına atanarak göreve başlar, bu onun mesleki yeterliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Yine filmin bir sahnesinde patronun imzalamak istediği bir belgeye itiraz ederek müdürün eline yapıştır ve “Bunu imzalayamazsınız. Yasal değil bu. Gayrimeşru kazanç sağlamış olacaksınız.” (27:43) demektedir.

Mesleki Davranış: Ali, mesai saatine riayet eder, kılık kıyafetine özen gösterir. İlk gün daireye geldiğinde diğer çalışanların zamanında iş başı yapmamasından dolayı onları eleştirir. Mesaiye zamanında gelmeyenlerin bahanelerine karşılık, “Görev her şeyin üstündedir arkadaşlar görev kutsaldır. İyi bir memur davranışlarıyla giyinişiyse vatandaşa örnek olmalıdır, değil mi? Bakın bana devletin şerefi sorumluluğu bizim omuzlarımızda değil mi? Vatandaş bizlere büyük güven, saygı ve sevgi duymalıdır, değil mi?” (09:03) diyerek mesleki davranışın öneminden bahsetmiştir.

Ali filmde rüşvet alan iş arkadaşını görünce “Bu ne, para değil mi bu rüşvet yedin, itiraf et.” demiş mesai arkadaşı ise “Yedimse yedim sana ne?” demiş. Buna karşılık Ali, “İkinizi de polise vereceğim.” der. Daha sonra gelen müdüre “Bu adam rüşvet alıyor bu da rüşvet veriyor.” diyerek şikâyet etmiştir (20:23).

Ali, filmde yapılan usulsüzlüklere karşı çıkması karşılığında düzene uymadığı için işten çıkarılmıştır. Çalıştığı iş yerinin müdürü “İşinize son verildi Ali Bey, dairemizin çalışma düzenine uyamadığınız için işinize son verilmiştir.” (36:55) demektedir. Filme göre rüşvet kurumlarda o kadar yaygın bir şekilde uygulanmaktadır ki buna karşı gelen düzeni bozan olarak kabul edilmektedir.

4.6. Çarıklı Milyoner

Kartal Tibet'in yönetmenliğini yaptığı 1983 yapımı filmin oyuncularını; Kemal Sunal (Bayram), Necla Nazır (Suna Sayın), Selim Naşit (Muhasebe Müdürü)'dir. Milyarder işadınının ölümüyle tüm mirasını köyde davulculuk yapan hiç görmediği oğlu Bayram'a bırakmasıyla olaylar gelişir.

Çarıklı Milyoner filminde Selim Naşit, muhasebe müdürü rolünü oynamaktadır. Vefat eden Bayram'ın babasının arkasından avukat ile beraber çeşitli tezgâhlar kurmuş ve hesaplarda 80 milyon açık vermişlerdir. Bu açığın ortaya çıkmasından muhasebe müdürü ve avukat bir yandan korkarken bir yandan da bir şekilde Bayram'ı da avuçlarının içine alabilecekleri planlar yapmaktadırlar.

Dışa Dönük: Muhasebe müdürü içinde buldukları durumdan nasıl kurtulacakları ile ilgili avukatla yaptıkları konuşmalarda dışa dönük bir görüntü çizmiştir

Endişeli: Muhasebeci ve avukat aralarında konuşurlar ve muhasebeci, “Tam 80 milyon açığımız var.” Avukat, “O kadar oldu mu?”. Muhasebeci, “Nasıl idare edeceğimi bilemiyorum.” Avukat, “Yak hele bir sigara. Bir yolunu buluruz. Adam hıyarın teki. Bugün eve terzileri götürdüm. Yeni elbiseler ısmarladım. Keyfi

yerinde. Yakında onu da avucumuzun içine alırız merak etme.” Muhasebeci, “İnşallah bir aksilik çıkmaz.” (14:55) diyerek endişeli bir tavır sergilemektedir. Yine Bayram için muhasebecinin “Bir de hesaplara bakmaya kalkarsa ikimizi de hapse attırır valla.” (43:54) sözleri endişeli olduğunu göstermektedir.

Doğruluk - Dürüstlük: Muhasebeci ve avukatın hesaplardaki açığı nasıl idare edecekleri ile ilgili konuşmalarında avukatın muhasebeciye “Bana bak sen şimdi umumi bir vekaletname hazırla, çaktırmadan imzalat.” (15:18) demesi ve muhasebecinin de imzayı alma girişimleri dürüst olmadığını göstermektedir.

Mesleki Yeterlilik: Muhasebecinin hesaplara hakim olduğu ne kadarlık açık verdikleri ve bunun nasıl kapatacakları ile ilgili görüşlerinden muhasebe müdürünün mesleki yeterliliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Mesleki Davranış: Muhasebecinin avukat ile birlikte iş yerinde 80 milyon liralık bir açık oluşturması, Bayram’a vekâletname imzalatılarak bu durumdan kurtulmaya çalışmaları, evrakları Bayram okumadan imzalatmaya çalışması mesleki davranışa uymamaktadır.

4.7. Namuslu

Başrolünde Şener Şen’in (Ali Rıza) bulunduğu, yapım yılı 1984 olan filmin yönetmenliğini Ertem Eğilmez yapmıştır. Ali Rıza Bey, mutemet olarak bir iş yerinde çalışmaktadır. Kendi halinde bir kişiliğe sahip olan Ali Rıza Bey’e pek saygı gösterilmemektedir. Bir gün iş yerinin yüklü miktarda parası ile birlikte bir işverene ait parayı bankadan çektikten sonra çaldırır. Çevresindeki insanlar Ali Rıza Bey’in parayı çaldığını değil de çaldığını düşünürler. Trajikomik bir şekilde bu davranışı överek etrafında pervane olurlar. Sonunda Ali Rıza Bey, olanlara dayanamaz ve herkesten intikam almaya karar verir.

Dışa Dönük: Ali Rıza Bey, filmin başlarında içe dönük bir kişilik sergilerken, filmin ilerleyen bölümünde dışa dönük bir kişilik yansıtmaktadır. Filmin 68. dakikasından Ali Rıza Bey, artık namuslu kalmamaya karar verir ve davranışlarını tamamen değiştirir. Parayı kendisinin çaldığını söyleyerek herkesten bir şekilde para almaya başlar. Yerli yersiz hareketler yapar etrafındaki kişilere zarar verir.

İçe Dönük: Ali Rıza Bey, aslında içine kapanık ve dürüst bir insandır. Yapılan hataları görmesine rağmen onları düzeltecek bir iradeye sahip değildir.

Eleştirel: Ali Rıza Bey’in kayın biraderi evlerine ziyarete gelir (14:00). Kayınbirader bir şekilde yolunu bulmuş, ekonomik durumu iyidir. Ali Rıza Bey’in kendisi hariç çevresindeki insanlar bir şekilde ekonomik durumlarını düzeltmişlerdir. Bir tek Ali Rıza Bey, namuslu bir şekilde yaşayarak geçimini sağlamaya çalışmaktadır. Bu durum evdeki saygınlığını bitirmiştir. Eşi ve kayınvalidesinin dışında oğlu da babasına saygı göstermemektedir. Ali Rıza Bey, sürekli hakaretler duymaktadır. Gece herkes çekildikten sonra Ali Rıza Bey eşine samimi bir şekilde; “Biz neden böyle olduk Naciye?” diyerek özeleştiri yapmaktadır. Eşi ise kızgın bir şekilde “Daha önce neydik ki?” diyerek Ali Rıza Bey’i aşağılamıştır.

Sempatik: Film boyunca Ali Rıza Bey, sempatik tavırlar sergilemektedir.

Disiplinli: Ali Rıza Bey, tertipli düzenli ve disiplinli çalışan iş ahlakı olan bir insandır. Kendisinde istenen işleri zamanında yapar, evrakları düzenler ve gerekli yerlere iletir.

Endişeli: Ali Rıza Bey, sürekli endişeli bir hâl içerisinde. Filmin başlangıcında saf bir görüntü çizen Ali Rıza Bey, yaptığı her hatanın karşılığında cezalandırılacağını düşünmektedir. Asansörün önünde iş yeri müdürünün yüzüne hapsirir. Oradaki bekçiye “Eyyvah çok ayıp oldu!” (04:45) der. Bekçinin “Ölümlerden ölüm beğen gayri.” cümlesi üzerine Ali Rıza Bey kendini affettirebilmek için merdivenlerden hızlı bir şekilde çıkarak asansörden önce müdürün çıkacağı kata gelir ve kapıyı açar; “Çok affedersiniz efendim!” diyerek sürekli bir şeyler olacakmış gibi endişeli tavırlar sergiler. Ancak filmin ilerleyen sahnelerinde artık dürüst olmaktan vazgeçince endişeli tavır sergilemediği gözlemlenmektedir.

Sakin: Filmin başında Ali Rıza Bey, sakin bir izlenim vermektedir. İş yerinde ve ailesinde kendisine saygı duyulmayan davranışlara karşı sakinliğini hep korumuştur. İş yerinde fazla iş verilmesine itiraz etmemiştir. Bir çalışan “Gönül hanım gecikecekmış bugün biraz. O, gelene kadar siz şu ikramiye bordosunu da tamamlayıverin emi güzel kardeşim!” (05:30) der. Ali Rıza Bey de itiraz etmeden kabul eder. Bu durum Ali Rıza Bey’in sakin, anlayışlı, çalışkan biri olduğunu göstermektedir. Ali Rıza Bey, iş yerinden eve doğru giderken yolda karşılaştığı esnafın ve kapıcının iğneleyici bakışlarına ve sözlerine karşılık “Yarın aybaşı inşallah ödeyeceğiz.” (09:35) demektedir. Devamında eve geldiğinde eşi ve kayınvalidesinin iğneleyici sözlerine karşıda yine yumuşak bir mizaçla karşılık vermektedir. Örneğin karısının “Niye vuruyorsun kapıyı çat çat, anahtarın yok mu senin? Yoksa kapılarda mı karşılanmak istiyorsun beyefendi?” sözleri ve kayın validesinin “Kocan olacak uğursuz mu geldi kız?” sözlerine Ali Rıza Bey, cevap vermeden karısı “Dur çıkar! Çıkar! Ayağını çıkar kör olası!” demesine karşılık Ali Rıza Bey, tepki göstermeyerek ayakkabılarını çıkarır, içeri geçer kayın validesine “Ne var ne yok anne?” diye sorar ancak yine ters cevap alır. Bütün bu durumlara karşı Ali Rıza Bey, moralini bozmaz ve hiçbir şey olmamış gibi konuşmaya devam eder.

Ancak filmin ilerleyen kısımlarında Ali Rıza Bey, artık değişir. İnsanların parayı Ali Rıza Bey'in çaldığı yönündeki inanç onu sinirli biri haline yapmış, onların inanmaması Ali Rıza Bey'i çıldırtacak duruma getirmiştir. Sonunda etrafındaki insanlarla baş edemeyeceğini anlayınca doğruyu söylemekten vazgeçerek "Evet, evet ben hırsızım!" (67:52) demiştir.

Doğruluk - Dürüstlük: Ali Rıza Bey'in çalıştığı işyerinde vatandaşların yaptırdığı her işten neredeyse rüşvet alınmaktadır. Ali Rıza Bey, ise bu işlere ilgi duymamaktadır. Ali Rıza Bey, iş yerinde vatandaşın işini rüşvet karşılığında yapan bir memuru görür. Bu duruma karşı olduğunu gösterecek şekilde öksürür. Karşısındaki memur "Niye öyle kötü kötü baktın abi, herkes bir şekilde yolunu bulup geçinip gidiyor işte. Bir memur maaşına kalacak olsak hayat kısa di mi abi?" (03.45) der. Bunun üzerine Ali Rıza Bey, sesini çıkarmadan odadan çıkar.

Ali Rıza Bey'in etrafındaki herkes paraların Ali Rıza Bey tarafından çalındığına inanmaktadır. Ali Rıza Bey ne yapsa kimse bu duruma inanmamakta, çalınan paradan pay alabilmek için herkes türlü dalavereler çevirmektedir. Bunların neticesinde Ali Rıza Bey'in eşi, kayınvalidesi, kayınbiraderi ve oğlunun olduğu ev ortamında; "Hepiniz dinleyin kırk para yok bende, yeminle. Çalmadım, Mustafa, çalmadım çocuklar. Dilimde tüy bitti. Siz bile inanmazsanız bana." (66:15) demesine rağmen aile fertlerinin hiçbiri buna inanmaz ve türlü hakaretler ederler.

Ali Rıza Bey, artık dürüst bir insan olmaktan vazgeçmiştir (68:00). Kendisini çalmaya yalan söylemeye ve rüşvet almaya teşvik eden herkesten intikam alacaktır. Beraber çalıştıkları iş arkadaşlarını iş kurma vadiyle istifa ettirir. Kayın biraderinin dükkânını ipotek ettirerek ondan para alır. Çekini tahsil ettiği ve o parayı da işyerinin parası ile çaldığı işadamından, çalıştığı iş yerinin müdürlerinden de para alır. Böylece doğruluktan ayrılmış rüşvet alan bir insan olmuştur. Ali Rıza Bey'in hırsız olmadığının ortaya çıkması etrafındaki kişiler tarafından namussuzlukla suçlanmasıyla sonuçlanmıştır (85:30).

Mesleki Yeterlilik: İşlerin sürekli kendisine yüklenmesi, işe geciken elemanın işini bile kendisinin yapmasının istenmesi yeterli mesleki bilgiye sahip olduğunu göstermektedir.

Mesleki Davranış: İşe herkesten önce gitmesi, rüşvet almaması mesleki davranış gösterdiğini işaret etmektedir.

4.8. Çakallarla Dans -1

2010 yapımı filmin yönetmeni Murat Şeker'dir. Filmin oyuncuları; Gökhan (Şevket Çoruh), Muhasebeci Servet (İlker Ayrık), Necmi (Timur Acar), Del Piero Hikmet (Murat Akkoyunlu).

Filmin konusunu büyük bir şirketin muhasebecisi olan Servet'in karısının dolduruşlarına gelerek şirketin parasını çalma planları ve bu plana dâhil olan arkadaşları ile yaşadıkları oluşturmaktadır.

Dışa Dönük: Muhasebeci Servet, tipik bir dışa dönük kişilik özelliği göstermektedir. Sevecen, cana yakın, içinden geldiği gibi davranan, duygularını kontrol edemeyen, her zaman güvenilmeyen, kolay arkadaş edinen bir kişiliktir.

Sempatik: Muhasebeci Servet'i filmin geneli üzerinde değerlendirdiğimizde sempatik, esprili, çevresi tarafından sevilen bir karakter olduğunu söylenebilir. Örneğin filmde (66:21) arkadaşları ile kahvede yaptıkları sohbet esnasında keyfi yerinde olan Muhasebeci Servet arkadaşlarının türlü olumsuzluklarına esprili sözler, jest ve mimik hareketleri ile verdiği cevaplarla onların yüzünü güldürmüştür.

Endişeli: Servet'in eşi Fatma, eşinin şirket hesaplarından devlete verilmesi gereken 300 bin TL'yi şirket hesaplarını ve şifrelerini bir arkadaşına vererek, parayı çekmesini ister. Servet'e; "Bir sorun çıkarsa internet korsanları yapmış diyeceksin." (26:32) der. Buna karşılık Servet; "Der miyim? Denir mi?" karşılığını vererek bu konudaki endişesini dile getirmiştir.

Servet, işverenin 300 bin TL'sinin kendisi tarafından çalındığının fark edilmesi üzerine geleceği hakkında endişeye kapılır ve kaçmaya çalışır. Eşinin gitmemesi gerektiği, nereye giderse bu adamın kendisini bulacağını söylemesi üzerine Servet, "Ne yapayım ben şimdi yaa? Nerelere gideyim? Ne güzel kendi yağımızda kavruluyorduk. Bizim neyimize çakallarla dans." (61:45) diye konuşur.

Yenilikçi: Muhasebeci Servet'in internet bankacılığı kullanması şirketin finansal işlemlerini buradan gerçekleştirmesi yenilikçi olduğunu göstermektedir.

Doğruluk - Dürüstlük: Muhasebeci Servet, menfaatleri doğrultusunda hareket eden çevresinden özellikle eşi Fatma'dan çok etkilenen bir kişidir. Servet'in söyledikleri bazen doğru bazen de değildir. Dürüst bir kişilik sergilememektedir. Söyledikleri ile yaptıkları bir birinden farklıdır. Örneğin işyeri sahibi devlete olan 300 bin TL vergi borcunun Servet tarafından düşürülmesini ister. Servet "Tamam" (23:50) der. Ama devlete olan vergi borcu kadar tutarı şirketin hesaplarından bir arkadaşısı vasıtasıyla almaya çalışır.

Servet, oynayacakları halı saha maçının sonucu için patronu ile ayrı, halı saha arkadaşları ile ayrı sözleşir. Patronu ve arkadaşlarından habersiz bir başkasından para alarak farklı anlaşır (64:08). Buradan da görüldüğü üzere Servet çevresindeki insanlara doğru ve dürüst davranmamaktadır.

Tarafsızlık: Servet mesleki bilgiye sahip olmasına rağmen bunu bağımsız ve tarafsız olarak kullanamaz. Bunda iş yeri sahibinin ve eşinin baskıları etkili olur. İşverenin vergi borcunu 300 bin TL olarak hesaplayan Servet, başlangıçta tarafsız kalmaya çalışmış daha sonra bu baskılar neticesinde fikir değiştirmiştir.

Mesleki Yeterlilik: Servet'in işyerinin ödemesi gereken vergiyi hesaplayacak kadar bilgiye sahip olması onun mesleki yeterliliğe sahip olduğunu gösterir.

Gizlilik: Servet, şirketin bilgilerini eşi ve arkadaşları ile paylaştığı için etik davranışlardan gizlilik ilkesine uymamıştır.

Mesleki Davranış: Servet, eşi ile yaptığı konuşmada, "Güzel karım benim bak anlatamıyorum sana ben ya. Ben kaç yıldır bu işi yapıyorum. Devletime, milletime, vatanıma bir kere bile yanlış yapmadım ben be bir kere bile!" buna karşılık eşi Fatma; "Yapmadın da ne oldu?..... evde oturuyoruz." Eşi Fatma "Ben devletten vergi kaçırmam" cevabı üzerine; "Devletten kaçırmayacaksın ki patronundan kaçıracağını." (25:20) diyerek eşi Servet'i ikna eder. Genellikle Serveti yönlendiren eşidir. Servet, o yıl çalıştığı işyerinin vergi borcu olarak 300 bin TL hesaplamıştır. İş yeri sahibi bu verginin düşürülmesi için gerekeni yapmasını ister. Servet'in eşi bu parayı devlete vermek zorunda olmadıklarını bu parayı şirketin banka hesabının şifrelerini bir arkadaşına vererek internet korsanları tarafından çalındığını söylemesini ister. Servet bir muhasebecinin yapması gereken davranışları yapmayarak iş yerinin devlete ödemesi gereken vergi tutarı kadar parayı arkadaşı Gökhan tarafından hesaptan çekilmesini sağlar.

4.9. Kavşak

2010 yapımı filmin yönetmeni Selim Demirdelen'dir. Oyuncular: Güven (Güvenç Kıracı), Arzu (Sezin Akbaşoğulları), Tamer (Mete Horozoğlu), Vedat (Cengiz Bozkurtoğlu), Haydar (Umut Kurt). Film bir muhasebe şirketinde şef olarak çalışan Güven'in hayatını anlatmaktadır.

İçe Dönük: Güven, insanlardan kaçan, yalnız kalmayı tercih eden, sakin ve insan ilişkilerinde dengeli davranan içe dönük kişilik özellikleri göstermektedir.

Dağınık: Güven, eşini kaybetmenin de etkisiyle dağınık bir yaşam sürmektedir. Ev hayatında yemeklerini geçiştirerek yemektedir. Örneğin akşam yemeğinde yumurta kırar, kahvaltı yapar. Ayrıca muhasebe bölümündeki işlere eskisi kadar gerekli özeni göstermez. İş yerinde hesaplarda çıkan bir açık yüzünden mesai arkadaşı Haydar ile aralarındaki konuşmada Haydar "Biliyorsun abi bu bilgisayarları, program bir hata yaptı herhalde. Sende kontrol ettin imzaladın." (43:55) demiştir. Buradan anlaşıldığı üzere Güven önündeki dosyaları gerektiği şekilde kontrol etmediği için yapılan usulsüzlüğü tespit edememiştir.

Sakin: Güven, eşini ve anne karnındaki çocuğunu bir trafik kazasında kaybetmiştir. Bunun sonrasını gösteren filmde Güven, sakin kişilik özelliklerine sahiptir

Yenilikçi: Güven'in işyerinde muhasebe ile ilgili çalışmalarına baktığımızda yenilikçi bir insan olduğunu söyleyebiliriz. Güven'in "Haydar, beni eşek yerine koyma! Kâğıt üstünde bir hata olsa düzeltelim. Banka hesaplarında nasıl eksiliyor bu para? Bunu anlat!" (43:55) dediği cümlede Güven'in teknoloji ile de arasının iyi olduğu sonucuna varılabilir.

Doğruluk - Dürüstlük: Güven, yeterli mesleki bilgiye sahiptir. Ancak çocuğu ve eşini kaybetmesinden rağmen onlar yaşıyormuş gibi hayatına devam etmektedir. Özel hayatında meydana gelen bu büyük değişim yüzünden doğru davranışlar sergileyememektedir. Ayrıca Güven, beraber çalıştıkları iş arkadaşının zimmetine para geçirdiğini öğrenir. Ancak bu olayda kendisinin hata yaptığını ve en kısa zamanda düzelteceğini işverene söyleyerek işverene karşı dürüst davranış göstermemiştir.

Tarafsızlık: Şirket hesaplarında ortaya çıkan açığın nedenini bulan Güven, normalde bu durumu ilgili birimlere bildirmesi gerekirdi. Ancak Güven, tarafsız davranmamış yanında çalıştığı iş arkadaşını korumuştur.

Mesleki Yeterlilik: Filmde şirketin patronu Seyfi Bey Güven'i çağırır ve önüne sert bir şekilde dosya koyar (43:03). Güven de dosyayı iş yerinde birlikte çalıştıkları Haydar'ın önüne koyar ve "Anlat" der. Haydar "Neyi anlatayım?" diye sorar. Güven, "Şu yirmi binlik açığı anlat." (43:55). Haydar, "Abi biliyorsun bu bilgisayarları program bir hata yaptı herhalde. Sen de kontrol ettin imzaladın." Güven, "Haydar beni eşek yerine koyma. Kâğıt üzerinde bir hata olsa düzeltelim. Banka hesaplarında nasıl eksiliyor bu para? Bunu anlat." Bu konuşma Güven'in mesleki yeterliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Gizlilik: İş yerinde meydana gelen olayları yine iş yerinde tutması, öğrenmiş olduğu gizli bilgileri gereksiz kişilerle paylaşmaması Güven'in gizlilik davranışına uygun davrandığını göstermektedir. Özellikle hesaplar da 20 bin TL açığı sadece ilgili kişilerin bilmesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Mesleki Davranış: Güven, hesaplardaki açığın sebebinin Haydar'ın bankada 20 bin lira çekerek hesaplarda oynamasından kaynaklandığını tespit etmiştir. Haydar'ın bu parayı hastanede yatmakta olan yakını için kullandığını anlayan Güven, şirket müdürüne giderek “*Baktım, ben atlamışım Seyfi Bey. Son günlerde biraz.... Her şey üst üste geldi benim hatam. En kısa zamanda düzeltereğim merak etmeyin.*” (59:15) diyerek işverene karşı mesleki olarak doğru bir davranış göstermemiştir.

Tablo 2. Muhasebeci Karakterlerinin Kişilik Özellikleri ve Etik Davranışları

		Efkarlıyım abiler-1966	Yaprak Dökümü-1967	Her şeyim Sensin -1971	Uyanık Kardeşler -1974	Dolap Beygiri -1982	Çarıklı Milyoner-1983	Namuslu -1984	Çakallarla dans -2010	Kavşak -2010
Kişilik Özelliği	Dışa Dönük	+				+	+	*	+	
	İçe Dönük		+	+	+			*		+
	Eleştirel	+	+		+	+		+		
	Sempatik	+			+	+		+	+	
	Disiplinli		+		+	+		+		
	Dağınık	+								+
	Endişeli	+	-		+	+	+	*	+	
	Sakin	+	+	+				*		+
	Yenilikçi	+			+				+	+
	Geleneksel		+							
Etik Davranış	Doğruluk-Dürüstlük	*	*	*	+	+	-	*	-	-
	Tarafsızlık								-	-
	Mesleki Yeterlilik	-	+	+	+	+	+	+	+	+
	Gizlilik			+					-	+
	Mesleki Davranış	-	-	-	+	+	-	+	-	-

Not: Tabloda (+) işaret analiz edilen filmlerde kişilik özellikleri ve etik davranışların var olduğunu, (-) işaret olmadığını, (*) Film içerisinde bu özellik ve davranışların değişkenlik gösterdiğini belirtmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Filmlerdeki karakterlerin etik davranışları incelendiğinde “Doğruluk-dürüstlük” davranışı iki filmde görülürken, üç filmde bu davranışlar görülmemekte, dört filmde ise filmin bir bölümünde görülmekte bir bölümünde görülmemektedir. “Tarafsızlık” davranışına bakıldığında iki filmde muhasebecilerin tarafsız olmadıkları geri kalan filmlerde ise bu konuda veri bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Filmlerde sekiz muhasebeci “Mesleki yeterliliğe” sahipken bir filmde sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. İki filmde muhasebeciler “Gizlilik” davranışına uygun hareket ederken bir filmde aksi yönde davranışlarda bulunmuş geri kalan filmlerde ise bu konuda yeterli veri olmadığı kanaatine varılmıştır. Muhasebecilerin “Mesleki davranışlarına” bakıldığında üç filmde bu davranışa uygun hareket ettikleri geri kalan altısında ise uygun hareket etmedikleri sonucuna varılmıştır.

İncelenen dokuz filmdeki muhasebeci karakterlerinin kişilik özelliklerine bakıldığında dört filmde yer alan karakterler dışa dönük, dört filmdeki ise içe dönüktür. Bir filmde ise hem içe dönük hem dışa dönüktür. Namuslu filminde karakter başlangıçta içe dönük iken filmin son bölümünde dışa dönük özellikler göstermektedir. Beş filmde oyuncular eleştirel özellik gösterirken beş filmde oyuncular ekrana sempatik olarak yansımıştır. Dört filmde muhasebecilerin disiplinli, iki filmde dağınık olduğu gözlemlenirken üç filmde ise bunlar ile ilgili herhangi bir veri tespit edilememiştir. Beş filmde yer alan karakterler endişeli tavırlar gösterirken bir filmde endişesiz, iki filmde herhangi bir veri elde edilemezken “Namuslu” filminde oyuncu başlarda endişeli filmin son bölümünde ise endişesiz tavırlar göstermektedir. Dört filmde muhasebeciler sakın tavırlar sergilemiştir. “Namuslu” filminde, filmin başlarında karakter endişeli iken filmin sonlarında bu endişeli tavrı kaybolmuştur. Dört filmde muhasebeciler yenilikçi davranışlarda bulunurken bir filmde gelenekçi davranışlarda bulunmuşlardır. Geri kalan dört filmde ise bu konuda herhangi bir veri elde edilememiştir.

Muhasebe mesleğinin Türk sinemasındaki sunumu ile daha önce yapılan çalışmalar karşılaştırıldığında Beard (1994), muhasebecilerin içe dönük olduğunu söylerken bu çalışmada dokuz karakterden altısının dışa dönük olduğu sonucuna varılmıştır. Smith ve Briggs (1999), çalışmalarında muhasebecilerin filmlerde erkek egemen olduğu sonucu bu çalışma ile örtüşmektedir.

Türk sinemasında muhasebe mesleğinin geçtiği filmler çok az sayıda bulunmakta birlikte var olan filmlerde ise muhasebeci karakterlerine genellikle çok az süre verilmiştir. Muhasebecilerin genel olarak filmlerde dışa dönük, eleştirel, doğruluk ve mesleki yeterliliğe sahip olan kişiler olarak yansıtıldığı görülmektedir. Filmlerde muhasebeciler bazen doğruluk ve dürüstlükten ayrılmazken bazen de bu davranışı göz ardı edebildikleri gözlemlenmiştir. İncelenen filmlerde muhasebeciler iş yeri ile ilgili sırları saklamayı becerdiği ancak konusu suç teşkil eden davranışları da yetkili yerlere bildirmemişlerdir.

Bir meslek grubuna ilişkin algıların tespitinde alternatif araçlardan biri sinema filmleridir. Mesleğin filmlerde tasvir edilme biçimleri yaygın olarak kabul edilen inançları yansıtması noktasında önemlidir. Sinema filmlerinde yer alan muhasebecilerin kişilik özellikleri ve etik davranışlarının filmlere yansıtılma şekli bu meslek grubuna karşı kamuoyu algılarını şekillendirmeye yardımcı olacaktır. Mesleğin sinemaya olumlu yansıtılması izleyicilerin tutumunu olumlu etkileyebilecekken olumsuz yansıtılması ise negatif etkileyecektir.

Sinema filmindeki karakterler oluşturulurken, o karakterin mesleğini seçmek izleyicideki beklenti oluşturmak için önemlidir. Toplumda mevcut bir imajı olan belirli mesleğe sahip olan karakter, film yapımcılarının müdahalesiyle birlikte farklı yönler geliştirebilmektedir. Muhasebe mesleğine sahip bir karakterin işlendiği filmde, karakter günlük rutinden çıkartılarak bir kahramana ya da bir dolandırıcıya dönüştürülebilmektedir. Film yapımcılarının karakterleri geliştirmek için kullandıkları yöntemler seyircinin muhasebecilerin gerçekte nasıl davrandığına dair görüşüne katkıda bulunabilir. Sinema filmlerinde yer alan muhasebecilerin kişilik özellikleri ve etik davranışları sinemaya olumlu yansıtılması bu meslek grubuna karşı izleyicilerin tutumunu olumlu etkileyebilecekken olumsuz yansıtılması ise negatif etkileyecektir.

Muhasebe dersleri okullarda teorik ve uygulamalı olarak verilmesine rağmen öğrenciler öğrenme zorluğu çekmektedir. Muhasebe mesleğinin sinema filmlerine konu edilmesi muhasebe eğitiminde vaka çalışmaları açısından da faydalı olacaktır. Çalışma ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların öncüsü niteliğinde alanın gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alankaya, Ş., & Akpınar, S. (2017). Sinema Filmlerindeki Muhasebeci Karakterlerinin Kişilik Özellikleri Hollywood Filmleri İncelemesi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(3), 235-255. <https://doi.org/10.22139/jobs.325988>
- Arslan, M. C., & Şahin, E. (2018). Muhasebe Mesleğinin Medyadaki Yansımaları Üzerine Bir İnceleme. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2040-2054. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.422635>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Beard, V. (1994). Popular Culture and Professional Identity: Accountants In The Movies. *Accounting, Organizations and Society*, 19(3), 303-318.
- Can, A. V. (2008). "Bir Âyetin Işığında İslam Dininin Muhasebeye Bakışı", *Akademik Bakış, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, S.15, 1-10.
- Yılmaz, B., Allahverdi, M., & Kuzucu, S. C. (2018). Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Son Yıllardaki Durumunun İşgücü Açısından Analizi. *Mali Cozum Dergisi/Financial Analysis*, (147).
- Dimnik, T., & Felton, S. (2006). Accountant Stereotypes In Movies Distributed In North America In The Twentieth Century. *Accounting, Organizations And Society*, 31(2), 129-155. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2004.10.001>
- Felton, S., Dimnik, T., & Bay, D. (2008). Perceptions of accountants' ethics: evidence from their portrayal in cinema. *Journal of Business Ethics*, 83(2), 217-232.
- Honorio, F. M. M., Da Silva, E. J. R., Walter, S. A., & Da Silva, S. C. (2022). Public Perception Of The Accounting Professional Through The Movie "The Accountant". *Revista Catarinense Da Ciência Contábil*, 21, 1-22. <https://doi.org/10.16930/2237-7662202232252>
- Hunt, S. C., Falgiani, A. A., & Intrieri, R. C. (2004). The Nature And Origins Of Students' Perceptions Of Accountants. *Journal Of Education For Business*, 79(3), 142-148. <https://doi.org/10.3200/JOEB.79.3.142-148>
- İnce, M. & Yılmaz, M. (2020). Türk sinemasında din adamlarının sunumu: Kemal Sunal filmlerindeki dini karakterler üzerine bir inceleme. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(3), 726-741. DOI: 10.14230/johut877
- Ormanlı, O. (2012). Dijitalleşme ve Türk Sineması. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 2(2), 32-38.
- Okumuşoğlu, S. (2019). Bilişsel Bir Simülasyon Olarak Sanat; Edebiyat, Sinema, Bibliyoterapi ve Diğer Kesişimler. *Current Research in Social Sciences*, 5(1), 1-8. <https://doi.org/10.30613/uresosc.438077>
- Özkan, A., & Hacıhasanoğlu, T. (2012). Muhasebe meslek mensuplarının kişilik özellikleri ve etik karar verme davranışları arasındaki ilişkiler. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 37-52.
- Serdaroğlu, F. (2016). Sinema Neden Sanattır? Sinemayı Sanat Olarak Ele Alan Bir Araştırma Ne Tür Bir Yaklaşım Benimsemelidir? *Kurgu*, 24(2), 113-125.
- Smith, M., & Briggs, S. (1999). From bean-counter to action hero: changing the image of the accountant. *Management Accounting-London-*, 77, 28-31.
- Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Tavares, J. D. A., & da Silva Dantas, M. G. (2017). Accountant profile in the cinema of the 21st century. *Revista de Gestão, Finanças e Contabilidade*, 7(2), 218-239.
- TÜRMOB (2020). Muhasebe Meslek Mensupları İçin Uluslararası Etik Kurallar El Kitabı, <https://online.fliphtml5.com/nitus/mmma/#p=1>, Erişim Tarihi: 16.08.2022